

به نام خدا

پرسشنامه استاندارد مزاج کودکی میانه (MCTQ)

کری (2000) پرسشنامه مزاج کودکی میانه (MCTQ) را بکار برد که دارای 9 عامل و 99 گویه می باشد. آلفای کرونباخ هر عامل به ترتیب: فعالیت 0/86، فعالیت پیش بینی 0/74، نزدیک شدن یا کناره گیری از محرک های جدید 0/87، سازگاری 0/79، شدت بیان خلق 0/83، کیفیت خلق غالب 0/81، ثبات فراخنای توجه 0/85، حواسپرتی 0/74 و آستانه حسی 0/71 می باشد. این پرسشنامه دارای فرم موازی نیز می باشد که شامل 9 سوال بوده و هر سوال آن در ارتباط با 9 عامل پرسشنامه کودکی میانه طراحی شده است. درجه بندی گویه ها در هر 2 فرم عبارتند از: 1- بسیار، 2- تا حدی، 3- اصلاً.

به منظور هنجاریابی پرسشنامه مزاج کودکی میانه (یزدخواستی، جواهری و عریضی، 1388) 1000 نفر از دانش آموزان 8 تا 12 ساله مدارس ابتدایی عادی دولتی نواحی پنجگانه شهر اصفهان مورد بررسی قرار گرفتند. از هر ناحیه 200 نفر به طور تصادفی انتخاب شدند که 100 نفر از آنها از یک دبستان دخترانه و 100 نفر دیگر از یک دبستان پسرانه بودند. در هر دبستان، 20 نفر از هر مقطع تحصیلی (اول تا پنجم) به طور تصادفی انتخاب گردیدند. ابزار اندازه گیری اطلاعات پرسشنامه مزاجی کودکی میانه (MCTQ) بود که توسط کری (2000) ساخته شد. این پرسشنامه شامل 99 گویه می باشد که در تحقیق حاضر چند سوال مربوط به ویژگی دموگرافیک به آن افزوده شد. ویژگی های دموگرافیک شامل: سن بین 8 تا 12

سال، جنسیت، معدل بین حداقل 12 تا حداکثر 20، درآمد والدین بین حداقل 100 هزار تومان تا بالای 1 میلیون و تحصیلات والدین بین زیر دیپلم تا بالای دیپلم بود. این پرسشنامه توسط والدین کودکان فوق الذکر کامل گردید.

از 9 عامل این پرسشنامه 2 عامل (ناسازگاری و کیفیت خلق غالب) به دلیل آلفای بالا با حذف سوال کنار گذاشته شدند و متعاقبا دو پرسش از نه پرسش فرم موازی که در ارتباط با دو عامل فوق طراحی شده بودند حذف گردیدند. آلفای سازگاری 0/23 بدست آمد که در پرسشنامه MCTQ اصلی این مقدار 0/79 بود. آلفای کیفیت خلق غالب 0/35 شد که در پرسشنامه اصلی این مقدار 0/81 بدست آمده است. آلفای کل پرسشنامه MCTQ در ایران 0/82 شد که در پرسشنامه اصلی این مقدار 0/82 می باشد. (جدول 1).

جدول 1. ضرایب آلفا، گاتمن و اسپیرمن - براون جهت سنجش پایایی پرسشنامه

شاخص های آماری	ضریب آلفا	ضریب گاتمن	ضریب اسپیرمن- براون
سطح فعالیت	0/53	0/44	0/44
ریتم دار بودن	0/47	0/47	0/47
نزدیک شدن یا کناره جوئی از محرک های جدید	0/65	0/64	0/66
نیرومندی (شور و هیجان)	0/53	0/53	0/53
ثبات (پشتکار) /	0/45	0/45	0/45

			فراخوانی توجه
0/73	0/73	0/73	حواسپرتی
0/53	0/53	0/82	آستانه حسی

به منظور تعیین پایایی فرم های همتا در این پرسشنامه پایایی هفت عامل مزاج با هفت پرسش فرم موازی ارائه شده در فرم اصلی محاسبه گردید. بیشترین پایایی مشاهده شده مربوط به هر عامل مزاج و سوال مربوط به آن در فرم موازی بود که به ترتیب همبستگی عامل سطح فعالیت با سوال یک فرم موازی 0/58، عامل پیش بینی پذیری با سوال دو فرم موازی 0/49، عامل نزدیکی یا کناره گیری از محرک های جدید با سوال سه فرم موازی 0/52، عامل شدت بیان خلق با سوال چهار فرم موازی 0/41، عامل ثبات فراخوانی توجه با سوال پنج فرم موازی 0/43، عامل حواس پرتی با سوال شش فرم موازی 0/40. و عامل آستانه حسی با سوال هفت فرم موازی 0/38 است. (جدول 2).

جدول 2. همبستگی عوامل مزاج با پرسش های فرم موازی

سوالات فرم موازی							عوامل مزاج
سوال 7	سوال 6	سوال 5	سوال 4	سوال 3	سوال 2	سوال 1	
0/11	0/05	0/21	0/04	0/12	0/17	0/58	سطح فعالیت
0/06	0/14	0/12	0/03	0/18	0/49	0/15	پیش بینی پذیری
0/12	0/18	0/05	0/13	0/52	0/12	0/21	نزدیکی یا

							کناره گیری از محرك جدید
0/13	0/07	0/13	0/41	0/19	0/22	0/05	شدت بیان خلق
0/04	0/12	0/43	0/09	0/07	0/13	0/11	ثبات فراخوانی توجه
0/16	0/40	0/05	0/09	0/11	0/13	0/06	حواسپرتی
0/38	0/21	0/11	0/09	0/06	0/02	0/18	آستانه حسی

منبع:

یزد خواستی، فریبا؛ جواهری، راضیه و عریضی، حمید رضا(1390)،
هنجاریابی پرسشنامه مزاج کودکی میانه و بررسی رابطه آن با
دموگرافیک فرهنگ ایرانی، مجله دانشگاه علوم پزشکی شهر کرد، 13:
4: 81-93.

پرسشنامه استاندارد مزاج کودکی میانه

دستورالعمل

- 1- هیچ جواب صحیح و غلط یا بد و خوب برای سوالات وجود ندارد. سوالات فقط توصیفی از فرزند شما می باشد.
- 2- لطفا مبنا و اساس ارزیابی خود را براساس رفتارهای رایج اخیر قرار دهید (رفتارهای در 4 تا 6 هفته ی گذشته).
- 3- هر سوال را به طور جداگانه رتبه بندی کنید. ممکن است بعضی از سوالات شبیه به هم به نظر آید، اما واقعا مشابه نیستند. عمدا سعی نکنید یک تصویر سازگار و عادی از کودک خود نشان دهید.
- 4- سعی کنید از پاسخ های متنوع استفاده کنید و فقط پاسخ در حد متوسط به همه ی سوالات ندهید.
- 5- به هر سوال سریع پاسخ دهید و اگر نتوانستید تصمیم بگیرید، از آن سوال صرف نظر کنید و بعدا آن را جواب دهید.
- 6- به هر سوال پاسخ دهید. لطفا مواردی که درباره ی آن اطلاع ندارید، جواب ندهید.
- 7- فقط براساس برداشت و مشاهداتی که از کودکتان داشته اید، تصمیم گیری و رتبه بندی کنید.

1. جایی که می خواهد برود مشتاقانه می رود. سرسختی و مقاومت نمی کند.
2. به آسانی با هر تشویقی تحریک و خوشحال می شود(هر تشویقی مثل خندیدن، کف زدن، هورا کشیدن او را خوشحال می کند).
3. به تغییرات جزئی و کوچک در سایه و روشن توجه می کند.
4. زود به یک اسباب بازی جدید عادت می کند و علاقه اش را نسبت به آن از دست می دهد.
5. از لباسهای مرطوب و کثیف خوشش نمی آید و می خواهد که زود آنها را عوض کند و لباس دیگر بپوشد.
6. وقتی او را به طور خوشایند غافلگیر می کنید به شدت عکس العمل نشان می دهد.
7. وقتی تلفن یا زنگ در به صدا در می آید. فوراً بازی را ترک می کند که ببیند چه کسی پشت تلفن یا در است.
8. به راحتی وارد یک مکان جدید مثل (مغازه، تئاتر، زمین بازی) می شود.
9. بعد از فراغت از مدرسه، از یک برنامه ی ثابت و منظم پیروی می کند. مثلاً اول غذای مختصرمی خورد، بعد بازی می کند و ...
10. در خانه به میهمانان جدید نزدیک می شود و با آنها تماس برقرار می کند.

11. به صداهاى ناگهانی مثل صدای زنگ در، عکس العمل فوری نشان می دهد، حتی اگر در حال بازی با دوستان باشد.
12. وقتی کسی از کنار در می گذرد سرش را برمی گرداند و نگاه می کند.
13. وقتی که در انتظار چیزی به سر می برد (منتظر آماده شدن غذا) آرام و قرار دارد و آرام می ایستد یا می نشیند.
14. نسبت به سردی و گرمی آب در استخر شنا یا حمام عکس العمل نشان می دهد (مثلا وقتی آب سرد حمام را روی بدنش می ریزند، درحالی که می لرزد به سرعت از زیر دوش بیرون می آید).
15. در موقعیت های جدید (دیدن اقوام یا همبازی جدید) رفتارهای عجیب و غریب نشان می دهد.
16. وقتی که در حال کار روی فعالیت موردعلاقه اش با مشکل مواجه می شود، علاقه اش را نسبت به آن کار از دست می دهد.
17. در برابر شوخی یا آزار و اذیت دیگران شدیداً عکس العمل نشان می دهد.
18. وقتی از پله ها بالا و پایین می رود، می دود یا می پرد (آرام و قرار ندارد).
19. هنگام قدم زدن در کنار افراد خانواده و یا دوستان آرام و قرار ندارد (مرتب بالا و پایین می برد).
20. متوجه ی تفاوت مزه ها در غذا می شود.

21. وقتی خوشحال است شدیداً می خندد، فریاد و خوشحالی سر می دهد.
22. قبل از تمام شدن تکالیف و برنامه های روزانه آنها را رها می کند و دیگر آنها را انجام نمی دهد.
23. گاهی غذایی را دوست دارد و گاهی از همان غذا متنفر می شود و بدش می آید.
24. وقتی که می خواهد با یک گروه جدید فعالیت گروهی انجام دهد، مرتباً از والدین و یا خانواده می خواهد که او را تنها نگذارند و در انجام فعالیت با گروه او را همراهی کنند.
25. وقتی موزیک گوش می کند، آرام می نشیند.
26. اتاقش مرتب و منظم است.
27. برای اینکه به تلفن یا زنگ در خانه جواب بدهد از غذا دست می کشد.
28. وقتی صداهای غیرعادی مثل آژیر می شنود نسبت به آنها واکنش نشان می دهد (نگاه می کند، به طرف پنجره می رود).
29. ملایم و آرام غذا می خورد.
30. بعد از بازی یا فعالیت گروهی سروقت به خانه برمی گردد.
31. از مهمانهای جدید در خانه اجتناب می کند (دور از آنها می ایستد، با آنها صحبت نمی کند).
32. هنگام ورود یا خروج از خانه بوی غذا یا سیگار را تشخیص می دهد.

33. وقتی که عصبانی است، صداهاى بلند ایجاد مى کند (در را به شدت مى بندد، جیغ مى کشد).
34. در ظرف یک هفته علاقه به مراقبت کردن از حیوانات اهلی و گیاهان را از دست مى دهد.
35. وقتی با والدین صحبت مى کند به اطراف خیره مى شود یا وول مى خورد.
36. وقتی چیزی را که منتظر آن بوده پیدا مى کند، شدیداً واکنش نشان مى دهد.
37. به عدم تصویب ملایم والدین (اخم کردن، سر تکان دادن) واکنش نشان مى دهد.
38. وسایلش را (لباس، اسباب بازی، ورق های مدرسه و غیره) گم مى کند.
39. وقتی که مجبور است آرام بماند (در ماشین، در رستوران و غیره) ناراحت مى شود.
40. کارهایش (انجام تکالیف، نقاشی و غیره) را ناتمام رها مى کند.
41. بازی های خانگی (بازی های مقوایی، پازل و غیره) را با دوستانش آرام بازی مى کند.
42. وقتی که والدینش چیزهایی را توضیح مى دهند از شروع تا پایان توجه مى کند.
43. بعد از وقفه ی پیش آمده در کار دوباره به آن کار برمی گردد (کارهای روزمره، تکالیف خانگی).
44. تکالیف و وظایفش را بدون یادآوری دیگران انجام مى دهد.

45. فعالیت های بدنی (مهارت های زورخانه ای، اسکیت و غیره) را
تمرین می کند تا ماهر و استاد شود.
46. به بزرگ ترهای جدیدی که در خانه ملاقات می کند، تبسم می
کند یا می خندد.
47. مادامی که تلویزیون تماشا می کند یا کتاب می خواند آرام
می نشیند.
48. وقتی که وارد یا خارج از خانه می شود، می دود.
49. وقتی مورد پذیرش دیگران قرار نمی گیرد به شدت عکس
العمل نشان می دهد (جیغ می کشد، پا می زند).
50. به سختی کارها را سروقت انجام می دهد.
51. گوشه ای می ایستد یا یک موقعیت جدید را آن قدر تماشا
می کند تا به آن موقعیت عادت کند.
52. به محض خروج از خانه متوجه تغییرات دما شده و در مورد آن
نظر می دهد.
53. وقتی که مایوس می شود یا شکست می خورد شدیداً واکنش
نشان می دهد (گریه می کند یا با صدای بلند غرولند می
کند).
54. تفاوت بافت های (خشن، نرم، صاف) ماده ها (لباس ها، سطح
ها) را احساس می کند.
55. هنگام غذا خوردن یا تمایل به ترک میز دارد و یا می خواهد آن
را ترک کند.

56. وقتی با صدای بند وارد اتاق می شوید ابراز ناراحتی و پریشانی می کند.

57. قبل از اینکه کارهای عادی و روزمره ای را که دوست دارد تمام کند، از آن کارها منصرف می شود.

عقیده ی عمومی سرشت و طبیعت کودک

در مقایسه با کودکان دیگر هم سن کودکتان، او را چگونه ارزیابی می کنید؟ یکی از پاسخ های 1 تا 3 را در پاسخ نامه انتخاب کنید .

1- آیا در طول فعالیت های عادی روزانه حرکت بدنی دارد؟

2- آیا در رفتارهای اجتماعی او نظم و ثبات دیده می شود؟

3- آیا برای ارتباط و نزدیک شدن به اشخاص، مکان ها و حوادث تازه مردد است؟

4- آیا در هنگام پاسخ دادن انرژی (چه مثبت چه منفی) مصرف می کند؟

5- ماندگاری دامنه توجه او را در رابطه با یک وظیفه یا تکلیف چقدر است؟

6- آیا محرکهای خارجی (صداها، اشخاص) باعث سرگرمی و گیجی در رفتارهای او می شود؟

7- آستانه ی عمومی حساسیت یا عدم حساسیت او نسبت به یک محرک (صدا، بو) چقدر است؟

مقیاس های خلق و خو (مزاج)

پرسشنامه ی خلق و خوی مخصوص گروه سنی 8 تا 12 سال

نام کودک: جنس:

تاریخ تولد کودک: روز/ماه/سال

نام آزمونگر (کسی که این پرسشنامه را پر کرده):

زمان ارزیابی: نسبت آزمونگر با کودک:

معدل ترم اول دانش آموز:

میزان تحصیلات پدر: بیسواد دیپلم بالای دیپلم

میزان تحصیلات مادر: بیسواد دیپلم بالای دیپلم

میزان درآمد ماهانه ی خانواده:

100 الی 300 هزار تومان 400 الی 700

هزار تومان

800 هزار الی 1 میلیون تومان 1 میلیون به

بالا

ردیف	هرگز	به ندرت	معمولا نه	معمولا	مکررا	اکثرا
1.	هرگز	به ندرت	معمولا نه	معمولا	مکررا	اکثرا
2.	هرگز	به ندرت	معمولا نه	معمولا	مکررا	اکثرا
3.	هرگز	به ندرت	معمولا نه	معمولا	مکررا	اکثرا
4.	هرگز	به ندرت	معمولا نه	معمولا	مکررا	اکثرا

5.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
6.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
7.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
8.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
9.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
10.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
11.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
12.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
13.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
14.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
15.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
16.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"

17.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
18.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
19.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
20.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
21.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
22.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
23.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
24.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
25.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
26.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
27.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
28.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"

29.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
30.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
31.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
32.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
33.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
34.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
35.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
36.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
37.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
38.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
39.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"
40.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا" اکثرا"

41.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
42.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
43.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
44.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
45.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
46.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
47.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
48.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
49.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
50.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
51.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
52.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"

53.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
54.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
55.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
56.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"
57.	هرگز	به ندرت	معمولا" نه	معمولا" بله	مکررا"	اکثرا"

پاسخنامه عقیده ی عمومی سرشت و طبیعت کودک

ردیف	بسیار	تاحدی	اصلا"
1.	بسیار	تاحدی	اصلا"
2.	بسیار	تاحدی	اصلا"
3.	بسیار	تاحدی	اصلا"
4.	بسیار	تاحدی	اصلا"
5.	بسیار	تاحدی	اصلا"
6.	بسیار	تاحدی	اصلا"
7.	بسیار	تاحدی	اصلا"
8.	بسیار	تاحدی	اصلا"